

Vaikų ir suaugusiųjų išgyvenimai ikimokyklinio ugdymo įstaigų organizuojamose šventėse

Birutė Autukevičienė¹, Edita Balčiūnaitė²

¹ Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija, T. Ševčenkos 31, 03111 Vilnius, birute.autukeviciene@vdu.lt

² Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija, T. Ševčenkos 31, 03111 Vilnius, edita.balciunaite@vdu.lt

Anotacija. Straipsnyje aptariami ikimokyklinio amžiaus vaikų, pedagogų ir kitų suaugusiųjų išgyvenimai, patirti ikimokyklinio ugdymo įstaigų organizuojamose šventėse. Atliktas tyrimas rodo, kad visų dalyvių pasakojimuose pastebima panašių aspektų, kuriuos, sujungus į sąryšingus naratyvus, gaunamos penkios pagrindinės naratyvų temos: emocijos, išpūdžiai, pedagogo pagalba, kultūrinė patirtis, tėvų dalyvavimas. Tiriamųjų išgyvenimų naratyvų analizė leidžia teigti, kad šventės ikimokyklinio ugdymo įstaigose dažniausiai yra tik vaidinimai tėvams. Tai sukelia tiek teigiamas, tiek neigiamas tyrimo dalyvių emocijas. Remiantis tyrimo rezultatais pateikiamos rekomendacijos, kaip tobulinti švenčių organizavimą.

Esminiai žodžiai: *ikimokyklinis ugdymas, pedagogas, vaikas, šventės, naratyvai, išgyvenimai.*

Įvadas

Šiuolaikinis ikimokyklinis ugdymas vadovaujasi interpretacine (gyvųjų sistemų, sąveikos, postindustrinės) paradigma, tad pakito požiūris į vaiką ir į vaikystę bei į *vaiko ugdymąsi*. Kaip teigia O. Monkevičienė kolektyvinėje monografijoje „Ugdymo paradigmų iššūkiai didaktikai“ (2014), ugdytiniai patys yra ugdymosi turinio kūrėjai ir jų asmeniniai ugdymosi tikslai turi tapti ugdymo tikslais, o pedagogo vaidmuo yra skatinti vaiko ugdymąsi, kad vaikas, sąveikaudamas su fizine, intelektine ir socialine aplinka, kurtų savo žinojimą ir subjektyvias prasmes. Taip remiantis prigimtiniėmis vaiko galiomis ir jam būdingais unikaliais intelektualiais, socialiniais, emociniais ir fiziniais ypatumais darniai ugdoma šiuolaikinio vaiko asmenybė.

Pedagogai, kurie yra atviri naujoms paradigminėms idėjoms, veikiami naujų teorinių sampratų keičia savo požiūrį į vaiko aktyvų, prasmingą ugdymą ir lanksčiai, kūrybiškai tai įgyvendina praktikoje kurdami ar tobulindami savo asmeninę ugdymo teoriją (Hoban, 2002). Vaiko ugdymas tampa personalizuotas, patirtinis arba, kitaip sakant, autentiškas (Kalantzis, Cope, 2012), aktyvus. Šiuolaikiniam pedagogui būtina įvaldyti „naujajį“ žinojimą, įveikti vaikų individualios raiškos vertinimo stereotipus ir suvokti žinių apie vaikų individualybę daugiafunkciškumą bei rekonstrukcinį pobūdį (Juodaitytė, 2014). Pedagogai perpranta modernaus ugdymo dimensijas kritiškai reflektuodami – savo požiūrį į vaiką ir vaikystę, ugdymo perspektyvą, iš naujo tikrindami savo veikimo būdus, patirtis. Ši transformacija yra lydima tiek teigiamų, tiek neigiamų emocijų ir išgyvenimų.

Vaiko ugdymas yra kokybiškas tada, kai jis yra vaiko raidos priešakyje, kai jis transformuoja tai, kas natūraliai būdinga vaikui (Veraksa, Shiyan, Shiyan, Pramling ir Pramling Samuelsson, 2016). Teoretikų nuomone, vaiko mokymosi pagrindas yra idėjų ir faktų apie pasaulį asmeninė interpretacija per savų vertybių, „teorijų“ ir tikėjimų apie pasaulį prizmę. Šią mintį savo straipsniuose išsako daugelis užsienio ir Lietuvos mokslininkų (Sommer et al., 2010; Kalantzis, Cope, 2012; Pramling Samuelsson, 2008, 2010; Monkevičienė at all., 2017, 2014; Juodaitytė, 2014 ir kt.). Suaugęs žmogus vaidina ypatingą vaidmenį. Jis kuria aplinką, vaiko ugdymosi situacijas, intelektines, menines provokacijas, kurios stebina, sudomina vaiką, nukreipia jo veiklą, o vėliau, užduodamas mąstymą skatinančius klausimus, jis verčia vaiką nustepti, nejučiomis atrasti, numatyti, analizuoti, apibendrinti, daryti išvadas. Taip ugdomas vaiko kūrybinis, kritinis mąstymas, ugdoma vaiko asmenybė. Vaikai gali veikti ne tik individualiai, bet ir grupelėse, kur sudaromos sąlygos jiems mokytis iš kito patirčių, suprasti ir priimti kito perspektyvą, diskusijose ir pokalbiuose atrasti naujų dalykų, susidoroti su probleminėmis situacijomis ar neapibrėžtumu. Taip vaikų darželiuose įgyvendinama orientacija į iniciatyvų vaiką, kuriam suteikiama būtina ir veiksminga parama, kuriamos dialogo tarp vaiko ir suaugusiojo, tarp vaiko ir vaiko, tarp vaiko ir aplinkos situacijos.

Ikimokyklinės įstaigos savo veikla siekia vaiko ugdymosi prasmingumo, inovatyvumo, įvairumo. Vaikas ugdomas ne tik organizuojant ugdomąsias tikslingas veiklas grupėje ar kitose erdvėse, bet ir išvykose, ekskursijose, šventėse, spontaniškoje veikloje ir pan. Šiame straipsnyje bus gvildinama švenčių darželyje organizavimo problema. Juk šventė – tai viena iš ugdymo organizavimo formų, kuri gali pajvairinti natūralų vaiko ugdymąsi, motyvuoti jį sužinoti, išmokti, pabandyti dar nežinomų, nepatirtų dalykų, skatinti aktyviai veikti kartu su bendraamžiais, išsiugdyti pasitikėjimo savimi, pagarbos kitam, gamtai, Tėvynei jausmus.

Šventės, kaip neatsiejama žmonių gyvenimo dalis, lydėjo visur – šventėmis buvo pradedami ir užbaigiami darbai, šventės buvo organizuojamos minint svarbius gyvenimo įvykius ar net gamtos reiškinius. Lietuvoje, remiantis Lietuvos Respublikos tautos istorinės atminties įsakymu (2012), minimos valstybės ir tradicinės šventės bei atmintinos dienos. Valstybės šventės susijusios su tautos ir valstybės lemtingais istorijos įvykiais,

pabrėžiamas tautos unikalumas. Valstybės švenčių dienomis rengiami oficialūs renginiai, jos paskelbtos nedarbo dienomis. Analizuojant mokslinę literatūrą, galima rasti skirtingas švenčių klasifikavimo kategorijas. Vyšniauskaitė (2001) Imbrasienė (1990) šventes skirsto į valstybines bei tautines (pvz., Lietuvos valstybės atkūrimo diena), kalendorines (pastovios ir kilnojamos) ir *šeimos* (pvz., krikštynos, gimtadieniai).

Šventės yra švenčiamos ir vaikų darželiuose. Tamošiūnienė (2000, 12) savo knygoje rašo, kad „vaikas, pažindamas švenčių tradicijas ir papročius, socializuojasi kaip narys tos tautos, kuriai priklauso“. Šventės nuo seniausių laikų buvo svarbios kaip vaikų dvasinis ugdymas, kurio metu vaikai klausydavosi dainų, pasakų, patarlių, priežodžių, iš kurių semdavosi žinių apie pasaulio ir gamtos pažinimą, mokėsi doros, kartu su visa šeima išgyveno džiaugsmo akimirkas, liūdesio momentus, nuovargį ar ilgesį. Etnologas Kudirka (1991) rašė, kad švenčių papročiai keliauja iš kartos į kartą ir perduodami kaip vertybės, kurios turi gilius šaknis.

Kiekviena ikimokyklinė įstaiga daug dėmesio skiria tautinių tradicijų, humanistinių vertybių puoselėjimui ir kiekvienais metais organizuoja tradicinius renginius, festivalius, projektus ir pan., švenčia kalendorines, tautines šventes, pažymi atmintinas dienas. Tokių švenčių atgarsiai netyla ir joms pasibaigus – vieni vaikai džiaugiasi gautomis dovanomis, kiti – ne; tėvai vertina šventės scenarijų, komentuoja auklėtojų, personažų darbą, pedagogai lengviau atsikvepia pasibaigus šventiniam šurmuliui ir dažnas jų pradeda galvoti scenarijų būsimai šventei. LMTA Muzikos mokymo studijų centro vadovė, etnomuzikologė Šarkaitė (2014) griežtai kritikuoja darželių švenčių specifiką, kai auklėtoja vaikams sako, kur eiti, kur ir kaip stovėti, ką kalbėti ir pan. Jos nuomone, tokia šventės specifika išlikusi ir netgi yra užsikonservavusi nuo sovietinių laikų. Tai pačiai nuomonei pritaria ir etnologė Stankuvienė (2013), kuri net primygtinai siūlo vengti tokių vienodai sumodeliuotų švenčių: „Neduokdie, turėti „gerą scenarijų“, geriau užrašų knygutę geroms mintims ir improvizacijoms.“

Gamta taip sudėliojo, kad vaikai iš prigimties veikia kūrybiškai, nesvarbu, ką jie daro ir kaip. Vaikai nuolat kuria: piešia, žaidžia, stato, griauna, o pasiektais rezultatais džiaugiasi, jei to neslopina suaugusieji. Pasak Kazragytės, vaidinimai labai trukdo vaikams išreikšti kūrybiškumą. Autorė teigia, kad „jei tikslas – parengti vaidinimą, suaugusieji imasi režisuoti jį pagal scenarijų ir linkę primesti vaikams vaidmenų interpretacijas, tiesmukai mokyti jas atlikti. Tuomet regime vaidinimą, kuriame vaikai tiesiog įvykdo, parodo, ko iš jų reikalaujama. Žodis „parodo“ šiuo atveju reiškia, kad vaikai atlieka vaidmenis, bet jų nekuria, neišgyvena „čia ir dabar“ (2011, 25). Žymus teoretikas Bolton (2011) teigia, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai vaidybinėje veikloje gali tik žaisti, o ne rengti vaidinimus ir rodyti juos suaugusiems. Pasirodymas suaugusiems netenkina esminių vaiko poreikių, jis nesijaučia gerbiamas, mylimas, nėra psichologiškai saugus, neadekvačiai vertina save. Į šventes ugdymo įstaigose reikėtų žvelgti iš mažo vaiko pasaulio, viską matyti vaiko akimis, kad vaikų išgyvenimai būtų šviesūs ir nepamirštami.

Žmogui, kaip asmeniui, svarbus ne tik jo išorinis vaizdinys, bet ir įvairialypis vidinis pasaulis su dabartimi ir praeitimi, kuris leidžia jam būti laisvam, kurti save kaip asmenybę. Emocijos – žmogaus gyvenimo kasdienis palydovas. Emocijų ribos sunkiai apibrėžiamos, nes emocijos nukreiptos į visus elgesio, veiklos dabartyje ir praeityje aspektus, apimančius kognityvinį, emocinį ir psichomotorinį lygmenis, susietus glaudžiais ryšiais su kitais psichiniais procesais. Emocijų reikšmę ugdymui nulemia žmogaus organizmo gebėjimas laiku ir greitai reaguoti į kintančią aplinką, ją vertinti, mobilizuoti energinius išteklius, būtinus svarbiausiems poreikiams tenkinti (Vasiliauskas, 2015). Kiekvieną veiklą, o ypač ugdomąją, lemia emocijos. Jei žmogus yra pakilios nuotaikos, tai žadina entuziazmą, sėkmę, motyvaciją veikti. Vaikai sužino apie emocijas per suaugusiųjų pavyzdį ir jų paaiškinimus bei tai, kaip suaugusieji reaguoja į vaikų reiškiamas emocijas. Vaikai mokosi atpažinti, įvardyti ir interpretuoti savo emocines reakcijas. Tai mąstymo procesą padaro matomą ir prieinamą (Kelley, 2018). Žmogaus mąstymas daro įtaką jausmams, o jausmai nemaža dalimi lemia mąstymą. Praeities prisiminimai padeda žmonėms save pozicionuoti, konstruoti savo tapatybę. Kaip teigia Turunen, Dockett (2013), praeitis ir iš jos atkurti atsiminimai daro įtaką pasirinkimams ir keliamiems tikslams dabartyje. Praeitis interpretuojama dabartyje, ir tai yra žmogaus svarbūs prasmų kūrimo procesai. Jie gyvenimo įvykius, pasaulį, santykius praeityje paverčia prasmingais išgyvenimais.

Taigi, tyrime bus atsakyta į šiuos probleminius klausimus: 1) Kokius išgyvenimus patiria vaikai švenčių metu darželyje? Kaip jaučiasi pedagogai organizuodami šventes darželyje? 2) Kokie prisiminimai likę suaugusiesiems iš vaikų darželyje organizuotų švenčių jų vaikystėje? 3) Ar atsiskleidžia vaiko (tyrimo atlikimo metu) ir suaugusiojo (kažkada buvusio vaiku) išgyvenimų švenčių metu skirtumai?

Tyrimo tikslas – atskleisti ir išanalizuoti vaikų, pedagogų, kitų suaugusiųjų patirtis ir išgyvenimus ikimokyklinės įstaigos organizuojamų švenčių metu.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, sisteminimas ir apibendrinimas; naratyvo tyrimas naudojant iš dalies struktūruotą interviu su suaugusiais tiriamaisiais, pedagogais ir pokalbį su vaikais; naratyvinė kokybinė tyrimo duomenų analizė.

Tyrimo metodologija

Naratyvo tyrimas paremtas interpretacine hermeneutika ir fenomenologija. Naratyvinis tyrimas susijęs su įvykių, išgyvenimų pasakojimu tam tikruose kontekstuose. Tyrėjas skaitydamas istoriją keliauja ten, kur veda tų istorijų turinys išskirdamas poliariškumą liudijančias dimensijas (Anzenbacher, 1992). Šis patirtinis pasakojimas išreiškia natūralią asmens būseną, kurioje atsispindi įvairūs fenomenai (įvykiai) ir įprasminamos kultūros (Gudmundsdottir, 2001).

Visais laikais žmonės ieškojo būdų išsaugoti savo prisiminimus. Žmonių patirtys istoriškai perduodamos iš kartos į kartą ir išsaugomos įvairiais būdais. Vienas iš būdų

struktūruoti šias patirtis yra istorijos arba naratyvai. Per pasakojimus žmonės supranta ir save, ir kitus, tarpusavio santykius, sąveikas su aplinkiniu pasauliu. Per pasakojimą žmogiškoji patirtis iš esmės tampa prasminga (Židžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). XX a. pirmojoje pusėje tyrimams buvo pradėti naudoti žmonių pasakojimai – naratyvai.

Mokslininkai Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) teigia, kad maži vaikai gali tapti tyrimo dalyviais ir pagal savo gebėjimus išreikšti savo mintis, suformuluoti teiginius ar pateikti faktus ir tai yra labai vertinga tyrimų medžiaga. Organizuojant tyrimą su vaikais pirmiausia tyrėjas susipažįsta, neformaliai bendrauja vaikui natūralioje aplinkoje ir tik vėliau užduoda tyrėjui rūpimus klausimus. Nuo pat ankstyvojo amžiaus vaikai klausosi skirtingų istorijų ir išmoksta kurti savo istorijas kartu su didėjančiais kalbiniais, pažinimo ir socialiniais gebėjimais. Vaikų pasakojimai dažnai būna trumpi, turi nedaug žodžių ir nėra sudėtingi pasakojimo struktūros atžvilgiu. Pirmieji vaikų pasakojimai dažnai turi tik pradžią ir pabaigą ir darosi sudėtingesni didėjant vaiko amžiui – pasakojimai tampa turtingesni ir labiau pritaikyti klausytojo poreikiams. Berman (1995) po atlikto tyrimo, kuriame buvo nagrinėjamas gebėjimas pasakoti, padarė išvadas, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai dar neturi įgūdžių pasakoti sudėtingas istorijas. Gramatiškai taisyklingai išreikšti žodžius ikimokyklinio amžiaus vaikams yra per sunku. Tačiau vaiko naratyvai yra natūralūs, nes vaikas linkęs pasakoti natūraliai, o tai yra stiprus pamatas vaiko ateičiai – teksto kūrimo ir suvokimo pagrindas. Tyrimai rodo, kad ankstyvas vaikų naratyvumas yra geras vėlesnio akademinio potencialo rodiklis (Roth, Cooper, De La Paz, 1999).

Tyrimo dalyviai. Siekiant duomenų įvairovės bei patikimumo, naratyviniame tyrime naudojama tyrimo dalyvių trianguliacija. Išskiriamos trys tyrimo dalyvių grupės: vaikai, tyrimo vykdymo metu lankantys darželį arba besimokantys pradinėje mokykloje, suaugę žmonės, kurie vaikystėje lankė darželį, ir pedagogai, šiuo metu dirbantys ikimokyklinėje įstaigoje. Tyrimo dalyvių trianguliacija leido į reiškinį pažvelgti iš kelių perspektyvų: dabartinių vaikų, prieš keliasdešimt metų buvusių vaikų, taip pat pedagogų. Be to, reiškinys nagrinėjamas ir laiko perspektyvoje. Tyrėjams buvo įdomu sužinoti, ar skiriasi patirtys ir išgyvenimai vaikų, šiuo metu lankančių įstaigas, ir suaugusiųjų, kurie prisimena savo išgyvenimus darželių švenčių metu.

Tyrimo dalyvavo 10 tiriamųjų: 4 pedagogai, 3 ikimokyklinio amžiaus vaikai ir 3 suaugę tiriamieji, kurie vaikystėje lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Atrenkant tyrimo dalyvius buvo taikoma kriterinė atranka. Tyrėjai iš populiacijos atrinko tyrimo dalyvius, kurie atitinka nustatytus kriterijus (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008). Tyrimui buvo svarbūs šie atrankos kriterijai: a) pedagogai, turintys ne mažiau kaip 20 metų pedagoginio darbo stažą darželyje bei turintys patirties darbe su įvairaus amžiaus vaikais; b) suaugę tiriamieji, kurie vaikystėje lankė ikimokyklinę ugdymo įstaigą ne mažiau kaip 2 metus; c) vaikai, šiuo metu lankantys darželį arba besimokantys pradinėje mokykloje. Detalios tiriamųjų charakteristikos pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė

Tyrimo dalyvių aprašymas

Tiriamasis	Vardas	Apibūdinimas. Amžius, išsilavinimas, kvalifikacinė kategorija
Auklėtoja	Virginija	63 metai. Išsilavinimas – istorijos mokytoja. Daugiau kaip 30 metų dirba lopšelyje.
Auklėtoja metodininkė	Jolanta	43 m. Išsilavinimas – auklėtoja. Turi auklėtojos metodininkės kvalifikacinę kategoriją. Įstaigoje dirba apie 20 metų. Pedagogė dirba su įvairaus amžiaus vaikais.
Vyr. auklėtoja	Saulė	50 metų. Išsilavinimas–auklėtoja. Turi vyresniosios auklėtojos kvalifikacinę kategoriją. Įstaigoje dirba 20 metų su įvairaus amžiaus vaikais.
Auklėtoja metodininkė	Laima	53 metai. Išsilavinimas – auklėtoja. Įstaigoje dirba daugiau kaip 30 m. Teko dirbti su įvairaus amžiaus vaikais.
Suaugęs tiriamasis	Aušra	33 metai. Dirba verslo analitike banke. Darželį lankė nuo 3 m.
Suaugęs tiriamasis	Simona	46 metai. Dirba suaugusiųjų užsienio kalbų mokytoja. Darželį lankė nuo 5 m.
Suaugęs tiriamasis	Ieva	26 metai. Kelerius metus dirbo su vaikais kaip šokių mokytoja. Darželį lankė nuo 2 m.
Vaikas	Rusnė	11 metų. Mokosi pradinėje mokykloje. Darželį atsimena kaip griežtą ugdymo įstaigą.
Vaikas	Luknė	10 metų. Mokosi pradinėje mokykloje. Labiausiai atsimena priešmokyklinę grupę mokykloje.
Vaikas	Kamilė	6 metai. Lanko priešmokyklinio ugdymo grupę.

Tyrimo organizavimas. Siekiant atskleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų bei vaikų patirtis ir išgyvenimus šventinių pasirodymų metu, buvo pasirinktas kokybinis iš dalies struktūruotas interviu. Tyrimo duomenys buvo renkami taip: tyrėjas užduoda iš anksto numatytus klausimus ir vėliau turi laisvę spontaniškai suformuluoti papildomus klausimus ir siekdamas savo tikslo pasukti pokalbį reikiama linkme (Rupšienė, 2007). Tyrėjas rodo susidomėjimą ir drąsina tiriamąjį kalbėti. O tiriamieji turi laiko apgalvoti savo patirtį, apžvelgti džiaugsmus ir problemas, jas vertinti, aplinka ir pašaliniai žmonės nedaro jiems įtakos. Šis metodas tinkamas siekiant išsiaiškinti tiriamųjų nuomones ir surinkti istorijas, kurias tiriamieji perteikia savais žodžiais (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008). Iš dalies struktūruotas interviu leidžia sukurti laisvą atmosferą tarp tiriamųjų ir tyrėjo, kadangi klausimai keliami pokalbio metu (Tidikis, 2003).

Tyrimo etika. Kokybiniai tyrimai reikalauja ypatingo dėmesio etikai. Tyrime savanoriškai dalyvauti buvo kviečiami pedagogai, turintys didelę darbo darželyje patirtį. Atrenkant vaikus buvo siekiama, kad vienas jų būtų dar lankantis darželį, kiti – besimokantys pradinėje mokykloje, t. y. su nesena darželio lankymo patirtimi. Taip buvo siekiama nuomonių įvairovės, duomenų patikimumo. Prieš atliekant tyrimą informantai

buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir jiems garantuojamas anonimiškumas, laikomasi konfidencialumo, sąžiningumo etinių principų. Tyrimas grįstas pagarbos asmens privatumui, geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti tiriamam asmeniui, teisingumo principais (Ethical Guidelines for Educational Research, 2018).

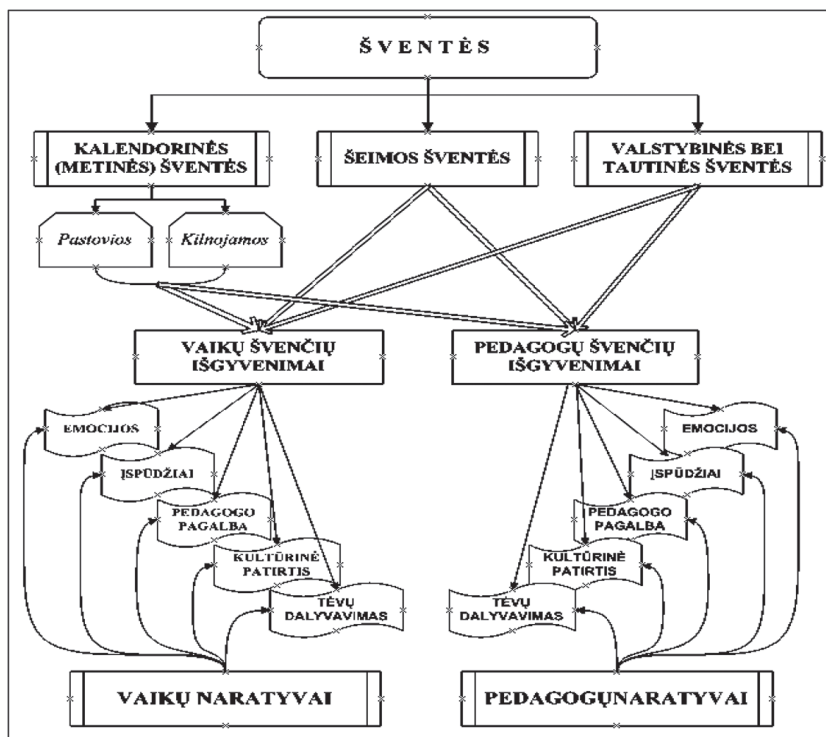
Duomenų analizė. Aprašomo tyrimo tikslas nurodo, kad yra siekiama atskleisti vaikų ir suaugusiųjų išgyvenimus ikimokyklinių ugdymo įstaigų organizuojamose šventėse bei kaip laiko perspektyva keičia žmonių išgyvenimus. Tyrimo duomenų analizei pasirinkta naratyvinė duomenų analizė (angl. *narrative analysis*), t. y. tyrėjas, surinkęs įvykių aprašymus, ieško bendrų sąlyčio taškų ir perorganizuoja naratyvus į vieną glaudų pasakojimą.

Naratyvinė analizė remiasi holistiniu požiūriu, kuris leidžia atskiras pasakojimo dalis sujungti į vientisą tekstą. Tyrimo empirinė medžiaga susijusi su šventinių įvykių išgyvenimais ikimokyklinėje įstaigoje. Vaikų ir suaugusiųjų (pedagogų ir suaugusiųjų, kurie prisimena vaikystės šventes darželyje) išgyvenimai buvo skaitomi daug kartų ir duomenys analizuojami remiantis pasakojimų visuma. Tiriamųjų pasakojimuose buvo ieškoma bendrų sąlyčio taškų. Surinkta kokybinių duomenų informacija leidžia atskleisti ne statistiką ar faktus, o iš arčiau pamatyti patirtis, prasmes bei procesus.

Tyrimo rezultatai

Pasakodami apie ikimokyklinių įstaigų organizuojamas šventes tiriamieji didžiausią pasakojimo dalį skiria tuometinei emocijai, išgyventai būsenai, įspūdžiams apibūdinti. Pedagogai kalba apie savo ir tėvų indėlį šventiniu laikotarpiu bei žinias, kurias perduoda ar gauna šventės metu. Rekonstruojant naratyvus pastebėta, kad visų tyrimo dalyvių pasakojimuose randama panašių aspektų, kuriuos, sujungus į sąryšingus naratyvus, gaunamos penkios pagrindinės naratyvų temos: emocijos, įspūdžiai, pedagogo pagalba, kultūrinė patirtis, tėvų dalyvavimas (žr. 1 pav.). Tiriamųjų pokalbių citatos pateikiamos aprašant rezultatus kiekviename rekonstruotame segmente ir paryškina konkretiomis, išskirtam aspektui būdingomis frazėmis. Pasakodami istorijas tyrimo dalyviai supina visas temas kartu. Kai kurie tiriamieji labiau pabrėžia pedagogo pagalbą, kai kuriems didelę reikšmę turi pats šventės paliktas įspūdis ar užvaldžiusios emocijos. Penkios pagrindinės temos savo svarba yra vienodos reikšmės.

Naratyvų analizė parodė, kad, pasakodami išgyvenimo istorijas, tiriamieji iš karto pradeda kalbėti apie emocijas, įspūdžius, kultūrinę patirtį, tik vėliau, užduodant kilnius klausimus, naratyvuose atsiranda pasakojimų apie pedagogų pagalbą bei tėvų dalyvavimą.

1 pav. Ikimokyklinių įstaigų švenčių naratyvų temos

Tiriamųjų emocijos ir išpūdžiai švenčių metu. Analizuojant tyrimo dalyvių pasakojimus, išryškėjo sąryšingas naratyvas – tiriamųjų emocijos ir išpūdžiai. Naratyvų analizės metu pastebėta, kad dauguma tiriamųjų pasakojimą pradeda nuo teigiamus jausmus keliančių emocijų. Emocijų spektras yra labai platus ir dažniausiai emocijos yra susipynusios tarpusavyje, o ir pati emocija išreiškiama skirtingu intensyvumu. Aki-vaizdžiai pabrėžiami ir didžiausi išpūdžiai šventės metu, t. y. tas išgyventas momentas, tas konkretus jausmas, kuris įsiminė iš šventinio įvykio, faktas, suformuotas vaizdiny atmintyje, kuris liks visam gyvenimui.

Vaikų naratyvuose pirmiausia išskiriamos teigiamos emocijos. Tiriamoji Kamilė įvardija džiaugsmo emociją, nors ir suvokia, kad prasideda naujas gyvenimo etapas: darželis jau baigtas ir reikės lankyti mokyklą. Taip pat prisimena, kad auklėtoja liepė gražiai deklamuoti, nes vaikai dideli (*esam beveik užaugę*) ir taip gražiai deklamuoti reikės mokykloje. Pakili emocija niekaip neužgožia to silpno liūdesio (*gaila biškį*¹), kad darželį jau paliks. Taip pat pastebėta, kad vaikai jaudinasi šventės metu, nes bijo suklysti deklamuodami eilėrašį.

¹ Tiriamųjų kalba netaisyta.

Džiaugsmas su liūdesio pojūčiu

<...> tai aš džiaugiausi, džiaugiausi, kad net buvo juokinga. Lėja su Karoliu garsiai juokėsi, nes buvo labai smagu. Vaikai plojo, juokėsi, <...>. <...>, aš baidiau darželį, tai jau didelė, viskas, dabar tik į mokyklą eisiu. Bet gaila biškį, bet ir džiaugiuosi (Kamilė, 6 m.).

Jaudulys dėl tinkamai padeklamuoto eilėraščio

<...> labai jaudinausi, kad gražiai pasakyčiau eilėrašį. Nenorėjau suklysti, bet pasakiau labai gerai ir visai nesuklydau kaip Domantas (Kamilė, 6 m.).

Kitu atveju pastebimas vaikų pasididžiavimo savimi jausmas. Vaikas jaučia, kad šiuo metu jis yra svarbus ir ypatingas (*tik man paskirta*) ir stengiasi bent jau savo išvaizda (*bandau stovėti tiesi, suglaudusi kojas*) patvirtinti tą faktą, kad tikrai šiuo metu jaučiasi šventiškai ir ypatingai.

Pasididžiavimas įveikus jaudulį

<...> Aš stoviu prie lango ir mintyse kartoju eilėrašį, kurį deklamuosiu. Viena. Prieš visus salės priekyje ant kėdžių susėdusius tėvelius. Kiek jų daug! Matau, kaip prie manęs prieina auklėtoja, nusišypso ir sako: „Dabar tu“. Atsistoju vidury salės, bandau stovėti tiesi, suglaudusi kojas, viena ranka laikau patempusi suknelę. Šviesiai mėlyną, gofruotu viršum, su mažom rožytėm, mano mėgstamiausia... Jaučiuosi truputį ypatinga, nes tik man buvo paskirta deklamuoti eilėrašį visiškai vienai. Šypsausi (Ieva, 26 m.).

Tiriamieji, kurie vaikystėje lankė ikimokyklinę įstaigą ir dalyvaudavo ten organizuojamose šventėse, pozityviai prisimena šiuos įvykius. Štai Ieva džiaugiasi, kad ji gali visiems padeklamuoti eilėrašį ir tai jai patinka.

Smagu sakyti eilėrašį

<...> Nors kūrybos tose šventėse mažai būdavo, bet man buvo visai smagu. Aš juk buvau vaikas, kuriam visada duodavo kokį eilėrašį pasakyti. <...> (Ieva, 26 m.).

Naratyvų istorijos leidžia įžvelgti ir nemalonias emocijas, kurias vaikai jaučia šventės metu. Aušra pamena, kad vaikai ir ji pati kartais bijodavusi auklėtojos, jos pikto žvilgsnio (*pažiūri taip piktai*), gąsdinimų. Ši pašnekovė dar pabrėžia, kad ir vaidinti šventės metu ji nenorėjusi.

Auklėtojos baimė

Bijojau auklėtojos, nes ji pažiūri taip piktai, jei kas suklysta ir išdykauja. <...>. Tokia pikta būdavo (Aušra, 33 m.). Dabar suprantu, kad dariau tik tai, ką liepė auklėtojos ir jų bijojau, kad tik mamai nepasakytų. Gąsdindavo jos pastoviai. <...>. Bet tikrai atsimenu, kad buvo baisu. <...>. Bet baisu buvo, ir tų auklėtojų bijojau, ir vaidinti nenorėjau (Aušra, 33 m.).

Pašnekovės Ievos, vaikystėje lankiusios ikimokyklinio ugdymo įstaigą, istorijoje akivaizdi baimė ir įtampa, kurią ji patyrė stovėdama priešais žiūrovus (*stoviu <...>, nepamenu*), net pamiršusi, kaip atrodo direktorė (*prieš mane daug nepažįstamų veidų*). Vaikas ieško sprendimo (*dairausi aplink*), o gavusi pedagogo pagalbą vėl jaučiasi gerai.

Scenos baimė

Staiga prisimenu, kad padeklamavus eilėrašį turiu įteikti gėlę darželio direktorei. <...> Stoviu ir suprantu, kad nepamenu, kaip atrodo direktorė, nežinau, kur ji sėdi. Turiu kažkur eiti, atiduoti gėlę, bet nežinau kam. Dairausi aplink, bet prieš mane daug nepažįstamų veidų. Žengiu du žingsnius į priekį ir sustoju. Truputį nusimenu, nes norėjau viską padaryti gerai. Jaučiu, kad darosi vis labiau ir labiau baisu. Tada atsisuku į auklėtoją ir tiesiu gėlę jos link. Auklėtoja prieina prie manęs, pamina už rankos ir nuveda pas darželio direktorę, kad įteikčiau jai gėlę (Ieva, 26 m.).

Ievos patyrimas remiasi tik jos pačios gabumais: mergaitė buvo gabi, jai buvo leista deklamuoti eilėraščius ir tai jai patiko. Tačiau Ieva pamini, kad tokiose šventėse ji pasigenda kūrybiškumo, o dabar, būdama jau suaugusi, galvoja, kaip jautėsi tie vaikai, kurie būdavo „nurašyti kaip negabūs vaikai“ (Ieva, 26 m.).

Respondentė Simona sako, kad šventės nepaliko jai jokių emocijų. Tiriamoji pasakoja, kad tik suaugusi suprato, kad vaikai daro tai, kas jiems liepiama, niekas neklausia, ar jie to nori, ar jiems tai patinka. Panašiai galvoja ir Aušra, kuri nepamena, kodėl turėjo vaidinti lėlę, kodėl turėjo lįsti į dėžę, nors labai bijojo. O bijojo ji visko: atlikti savo tiesioginį vaidmenį, nes dėžė atrodė bauginančiai (*tokio dydžio, kad kėdė tilptų*), bijojo ir auklėtojos (*auklėtojos pagąsdino*), kad nepasakytų mamai, bijojo ir mamos (*tada bardavosi*), nes mama sakydavo, kad reikia klausyti auklėtojos ir daryti tai, ką ji liepia. Tyrime atsiskleidė respondento tuometinis patirtimi paremtas supratimas apie vaiką, kaip bejėgę būtybę, negalinčią savarankiškai spręsti su jo gyvenimu susijusių dalykų. Ši mintis išreiškiama tiriamosios Rusnės (11 m.).

Šypsojosi, nes auklėtoja liepė

Nežinau, kokia ten šventė buvo, bet aš labai daug šypsojausi, nes auklėtoja liepė, sakė, kad reikia gražiai atrodyti. Visada sakydavo, kad reikia mamytėms šypsotis, kad mamytėms smagu būtų (Rusnė, 11 m.).

Vaikai per maži, kad galėtų spręsti

<...> Nebuvo darželyje švenčių, palikusių teigiamų emocijų, neigiamų taip pat. Dabar suprantu, kad vaikų niekas neklausia, ko jie nori, nes jie laikomi per maži, kad galėtų spręsti. Gal tikrai ir yra per maži?(Simona, 46 m.).

Rekonstruojant naratyvus galima pastebėti, kad šventiniuose išgyvenimuose ikimokyklinio ugdymo pedagogai taip pat patiria labai daug skirtingų emocijų ir išgyvenimų.

Pedagogų neigiami švenčių išgyvenimai

Aš jau ir kalbėti nebe noriu apie tas šventes. Dirbu čia jau dvidešimt metų, niekas nesikeičia. Kaip aš pasakysiu – darbo tai yra nemažai. Bet tai kaina kokia? (Saulė, 50 m.).

Nu kokia čia šventė, kai visi blyna? <...> Kasmėtas pats, verkia ir verkia, pas tėvus bėga. Apie Kalėdas tai baisu ir pagalvoti. Nu, tik pripranta darželyje, o čia jau atsistoja prieš tėvus. Ką čia atsistoja, į salę bijo eiti... Per tiek metų, kiek dirbu,

tik vieną kartą buvo graži šventė. Jau tikrai graži, kai niekas neverkė. Jau tokie paaugę buvo, antrus metus lopšelių lankė... jau didesni buvo. Tai nei vienas nebėgo pas tėvus, neverkė. Net eilėraščius sakė (Virginija, 63 m.).

Tyrimo dalyvė Virginija, daug metų dirbanti su ankstyvojo amžiaus vaikais, pokalbio pradžioje nukirto viską tokiu pasakymu: „Traumavimas, visiškas vaikų traumavimas. Kitaip ir nepavadinsi.“ Pasak pašnekovės, tokie neigiami prisiminimai kyla iš bejėgiškumo, kai pedagogui reikia sukurti šventę, kuri parodytų, kad vaikai kažką išmoko (*tėvai taip galvoja*), kad patiktų tėvams ir jie būtų laimingi žiūrėdami į savo vaikus (*sėdi su tom kamerom*), kad patiktų ir administracijai (*ateina pažiūrėti*). Tokios šventės, pasak pašnekovės, visai nesukelia jokio džiaugsmo pedagogams, tai tiesiog darbo dalis (*atbūni, atsikankini*), kurią privaloma atlikti. Tyrimo dalyvė Saulė taip pat pastebi, kad šventėms pasiruošti reikia nemažai laiko, o vaikų atžvilgiu tai yra tiesiog „dresūra“, jei tikimasi gražaus šventinio rezultato. „Dresūra! Nori vaizdo? Nori rezultatų, reikia ir dresūros. <...>“ (Saulė). Ši respondentė teigia, kad šventės jai visada sukelia stresą, nuolatinę įtampą (*karštis mušti pradėjo*). Tokią būseną išgyvena pedagogai, kurie nuolat organizuoja šventes, kuria scenarijus, ruošia vaikų vaidinimus. Baimė dėl vaikų elgesio šventės metu, dėl savo gebėjimo valdyti vaikų grupę, dėl šventės kokybės.

Stresas, nervinė įtampa šventės metu

Pernai per Kalėdas kiek streso buvo. Susirinko tėvai, susėdo, vaikai jau išpuošti, laukiam prie salės ir nėra Kalėdų senelio. Penkios minutės, dešimt, jau vaikai nerimsta, senelio nėra (Saulė, 50 m.).

Nu, nieko tos šventės, eina praeina ir tiek, bet jau nervų kiek išstampo! (Jolanta, 43 m.).

O būna, kad koks nenuorama nenustovi niekaip, malasi malasi, trukdo kitiems, po to pats nepamena, ką jam daryti reikia... man tai stresas, kitos auklėtojos gi žiūri irgi, o aš čia vaikų nesuvaldau... (Jolanta, 43 m.).

Šešiametės Kamilės pasakojimas patvirtina pedagogės Jolantos pasakojimą, kad vaikų neklausymas (*išdykavo vaikai*) ruošiantis šventėms ir jų metu sukelia stresą pedagogams. O žvelgiant iš pedagogo pozicijos, vaikų neklausymas sukelia pedagogų pyktį, susierzinimą. Sprendžiant iš Luknės pasakojimo, vaikų neklausymas kitiems vaikams sukeldavo juoką (*dažniausiai vaikams būdavo juokinga*), o pedagogams pyktį (*kartais net rėkdavo*). Šiuo atveju matomos dvi emocijos vienu momentu.

Susierzinimas ir pyktis dėl vaikų elgesio

Tai jis išdykęs yra ir neklauso. Visada toks. Auklėtoja pas mažiukus, sakė, nuves, jei neklausys. Ir eilėraščių nesimoko, tai auklėtoja pyksta ant jo. Tai išdykavo vaikai (Kamilė, 6 m.).

<...> Visi juokdavosi, o auklėtoja tai labai pykdavo, kartais net rėkdavo. Bet vis tiek visi juokdavosi (Luknė, 10 m.).

Kitaip apie šventes pasakoja auklėtoja Laima. Ji teigia, kad jau neliko begalinių repeticijų, kurios keldavo įtampą. Vaikai švenčių darželyje metu skatinami improvizuoti ar kitaip aktyviai dalyvauti. Tai sukelia auklėtojai džiaugsmą, nes organizuotas renginys vaikams įspūdingas ir įdomus.

Džiaugsmas dėl pavykusios įdomios šventės

<...> **Keičiasi dabar švenčių organizavimas, nes nėra repeticijų, mokymo nuolatinio tai šventei. Kalėdinėje pramogoje vaikai vaidino improvizuodami per judesį, muziką, tai, ką mes darėme per muzikinį, o siužetą sukūrė pedagogės ir pačios vaidinome. Džiaugiamės, jei viskas pavyksta. Vaikams įdomu, o tėvams dar labiau (Laima, 53 m.).**

Tiriamųjų pasakojimuose išryškėjo ir šventės metu patirti įspūdžiai. Viena iš tiriamųjų prisimena liūdesį, gailestį, dėl paleisto baliono kilusį sumišimą, kuris buvo apėmęs šventės metu. Šis įvykis ir patirta emocija paliko įspaudą vaiko atmintyje. Rusnė pasakoja, kad labiausiai atmintin įsirėžė ne pati šventė, o įvykis, kuris buvo išskirtinis ir visai neplanuotas šventės metu.

Emocija ir įvykis, kuris buvo išskirtinis ir neplanuotas šventės metu

Buvom daržely lauke <...> ir ... atsimenu, kai reikėjo paleisti balioną lauke ir man buvo labai labai gaila. Norėjau balioną neštis namo, o ne paleisti nuskristi. Aš nesupratau, kodėl reikia tą balioną paleisti, aš nenorėjau... Ir kai paleidom balioną, tai mano nuskrido tiesiai į medį ir ten įstrigo! Kitų tai tiesiai nuskrido (Rusnė, 11 m.).

Naratyvų analizė leidžia pastebėti, kad didžiausius įpūdžius palieka koks nors netikėtumas, naujas patyrimas, įvykęs šventės metu. Didžiausią šventinį įspūdį pašnekovei Luknei paliko ne pati išleistuvių šventė, o naktis mokykloje po šventės. Tai geriausiai atspindi pašnekovės žodžiai: „Įsivaizduoji, mes per naktį buvome mokykloje!“. Toks naujas patyrimas leido mergaitei pasijausti labai suaugusiai (*vieni patys būsim, be tėvų*), savarankiškai (*reikėjo atsinešti pižamą ir dantų šepetuką*) ir saugiai (*mokytoja kartu miegojo*). Patį didžiausią įspūdį paliko mokytojos žodžiai, kad galės nemiegoti visą naktį, valgyti, kiek tik norės, o naktį dar ir filmus salėje žiūrėti galės. Vaiko akimis, tai yra kažkas nepakartojamo, sunkiai suvokiamo ir dar nepatirto bei visai naujo išgyvenimo įvykis, susipynęs su džiaugsmo, nuostabos, susirūpinimo, net baimės dėl nežinomybės jausmais. Analizuojant tiriamųjų naratyvus, galima pastebėti, kad didžiausi šventiniai įspūdžiai taip pat kyla iš naujos patirties, kurios tiriamieji anksčiau nebuvo išgyvenę. Kamilei įspūdį paliko Kalėdų senelis, į šventę atėjęs be dovanų. Nuostabą pakeičia džiaugsmas ir tai suformavo vaikui įsimintiną įvykį.

Netikėtumas, naujas patyrimas, įvykęs šventės metu

<...> Čia kažkada per Kalėdas atėjo **Kalėdų senelis be maišo, sako, dovanas pamiršau. Tai visi vaikai nustebė, nes, nu, taip negali būti, kad neatneštų dovanų. Taip nebūna...**(Kamilė, 6 m.).

Bendraujant su suaugusiais tiriamaisiais, kurie vaikystėje lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigą, paaiškėjo, kad yra bent vienas ryškus prisiminimas, kuris pirmiausia išskyla iš atminties. Pašnekovei Aušrai ryškiausią įspūdį paliko dėžė, kaip įvardijo pašnekovė. Iki šiol pamena, kad ji, būdama gal 4–5 metų mergaitė, turėjo įveikti savo baimę ir įlįsti į dėžę.

Daiktas, kuris sukėlė baimę šventės metu

<...> Neatsimenu, kokį spektaklį vaidinome, bet aš buvau lėlė ir man reikėjo įlįsti į didelę dėžę. Atnešė tokią didelę dėžę, nu, dabar kai pagalvoju, tai gal tokio dydžio, kad kėdė tilptų. Nudažė žaliai ir sako, kad kai vaidinsiu lėlę, tai reikės man joje būti. Ir per repeticiją, kai reikėjo įlįsti į dėžę, aš nenorėjau, bijojau. Tačiau mano auklėtojos pagąsdino, kad pasakys mamai, jei nelįsiu.. Tokia nusiminus buvau, nes mama man nupirko tokią rožinę suknelę, blizgučiais apsiuvo, į plaukus didelius kaspinus įrišo, o čia aš į tą dėžę turiu lįsti (Aušra, 33 m.).

Pašnekovės Simonos patirti išgyvenimai taip pat sukelia nemalonius šventinio šurmulio įvykių prisiminimus. Tiriamoji pamena, kad per visas šventes būdavo didelis triukšmas, daug žmonių, mažai vietos ir, pasak tiriamosios, ji mielai būtų iš viso nedalyvavusi šventėje.

Didelis triukšmas ir daug žmonių

<...> Atsimenu, kaip prieš Eglutės šventę (taip vadindavo Naujų metų šventę darželyje) grupės rūbinė tiesiog užsikimšdavo mamomis, tėčiais ir kai kurių vaikų močiutėmis <...>. Visi skuba, garsiai šneka, stumdosi, nes vietos mažai, o vaikų ir jų artimųjų daug. <...> Man šita erzelynė nepatikdavo. <...> Jeigu būtų tuomet kas paklausęs, ar noriu visame tame dalyvauti, būčiau labai apsidžiaugusi galimybe nedalyvauti ir net tą dieną išvis į darželį neiti. <...> aš atsimenu tik daug triukšmo, kad rūbinėje niekaip netilpdavo visi tėvai su vaikais, tad dalis mamų rengdavo vaikus miegamajame. Po šventės vėl visi stumdydavosi, vaikai pavargę, verkia, alkani gal. Toks triukšmas būdavo, kad mes su tėvais iš karto ir išeidavom (Simona, 46 m.).

Kaip matoma iš rekonstruotų naratyvų, visų tiriamųjų emocijos ir įspūdžiai yra skirtingi. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad dominuoja neigiamos emocijos ir išgyvenimai. Išryškėjo visus tiriamuosius jungianti jaudulio emocija. Tai normali emocija, kadangi kiekviena šventė reikalauja pasirengimo ir nesijaudinti neįmanoma, o pedagogams reikia ištvermės, nusiteikimo aktyviai dalyvauti šventės metu. Viena iš tiriamųjų teigė, kad šventės nepaliko jokių emocijų. Skirtingos istorijos tik paryškina kiekvieno žmogaus unikalumą, t. y. kaip jie išgyvena, ką jaučia organizuojamose šventėse ikimokyklinėje įstaigoje. Vaikų, šiuo metu lankančių ugdymo įstaigas, prisiminimai ir išgyvenimai švenčių metu yra daugiau teigiami nei neigiami. Tuo tarpu suaugusiųjų prisiminimai apie šventes darželyje persmelkti neigiamų emocijų (baimės, įtampos ir kt.). Jie iš šios dienos perspektyvos analizuoja tuometinius įvykius, aiškina galimas tokių patirčių priežastis (pvz., vaiko balsas grupėje nebuvo girdimas. Juk „vaikai daro tai, kas jiems liepiama, niekas neklausia, ar jie to nori, ar jiems tai patinka“). Tačiau suaugusieji, kaip

ir vaikai, labai aiškiai prisimena didžiausius teigiamus įpūdžius, kuriuos palieka koks nors netikėtumas, naujas patyrimas šventės metu.

Pedagogo pagalba švenčių metu. Pedagogai kuria siužetus, moko vaikus atlikti vaidmenis, eilėraščius, kuria tinkamą šventei aplinką, bendradarbiauja su tėvais ir stengiasi, kad šventės būtų kuo įdomesnės. Kartais pedagogo pagalba šventės metu būna nepastebima, nes galima tyliai sušnabždėti vaikui į ausį padaršinamus žodžius, palaikyti už rankos, parodyti judesį ir pan. Tiriamoji Rusnė iš savo šventinio laikotarpio atsimena ruošimąsi šventėms.

Eilėraščių, kitų tekstų mokymas, pavyzdžio rodimas

<...> Dar atsimenu repeticijas, kai salėj šokdavom Bitute Pilkoji <...>. Visi gražiai šokdavo, nes auklėtoja skaičiuodavo, kad vienodai šokti, kad ratu šokti, judesius rodydavo... Tai eilėraščius kažkaip greitai išmokdavom, sakydavom daug kartų, sakydavom, kartodavom ir išmokom eilėraščius. Pavyzdžiui, pasakydavo ir liepdavo pakartoti <...>. O vaidinti irgi grupėj mokydavomės. Aš nebijojau vaidinti, buvo įdomu ruoštis šventei. Kartais, kai laukdavom vakarais tėvų, auklėtoja mums skaitydavo eilėraščius ir reikėdavo pakartoti. Arba per ryto ratą. <...> auklėtoja mokindavo daineles, vis mokindavo grupėje, salėje, kartais dainuodavom, kol atnešdavo valgyti (Rusnė, 11 m.).

Šešiametė Kamilė taip pat pasakoja, kaip vaikai su auklėtoja ruošiasi šventėms (šiuo metu išleistuvėms). Skirtingai nei Rusnei, mergaitė šventės patinka (*beveik viskas patinka*), ji nekreipia dėmesio, jei kažkas neklauso, jai patinka dalyvauti, jau dabar džiaugiasi, kad po šventės bus vaišės (*valgysim tortą*) ir kitos linksmybės (*dovanų gausim, klounas bus*). Luknės istorija atskleidžia, kad mergaitė savo išgyvenimuose pedagogo pagalbą įvardija kaip mokytojos buvimą kartu su vaikais. Tai labai svarbus momentas, nes mokytoja buvo vietoj mamos ir tai leido drąsiau jaustis mergaitėi.

Emocinis ir fizinis vaikų palaikymas

Aš dar niekada nesu miegojus kur nors viena, visada su mama būnam. Nu, bet čia tai mokytoja kartu miegojo. <...>, bet kai kuriems vaikams pasidarė baisu ir mokytoja paskambino jų mamoms ir išvežė tuos vaikus. Nu, mamos atvažiavo pasiimti (Luknė, 10 m.).

Pedagogo pagalbą jaučia ir Ieva, kai auklėtoja padaršina, palaiko (*nusišypso*) per šventę, padeda rasti sprendimą sudėtingoje situacijoje.

Pagalba sprendžiant iškilusias problemas

Matau, kaip prie manęs prieina auklėtoja, nusišypso ir sako: „Dabar tu“. <...>. Auklėtoja prieina prie manęs, paima už rankos ir nuveda pas darželio direktorę, kad įteikčiau jai gėlę. „Šaunuolė“, – sako auklėtoja, kai padovanoju gėlę, ir apkabina mane (Ieva, 26 m.).

Kokią pagalbą suteikia auklėtojos ruošiantis šventėms ar šventės metu, pasakoja ir auklėtoja Jolanta. Kalba apie vaikų aprengimą, šventinių rekvizitų ruošimą, aplinkos pritaikymą.

Šventinių rekvizitų ruošimas, aplinkos pritaikymas

Kol patikrini, kad visi gerai apsirengę būtų, tvarkingi, <...> pasakai, kad vaidins vaikas kokį nykštuką, ir ateina visi pasipuošę, o tas vaikas su treningais ir kroksais. O mama sako, ai, tai pamiršau, visai iš galvos išgaravo. Gerai, kad turim per tiek metų sukaupę tų kaukių, tai vis šis tas (Jolanta, 43 m.).

Tėvų dalyvavimas šventėje. Tėvai šventėse gali būti ne tik pasyvūs stebėtojai, bet ir aktyvūs dalyviai ar organizatoriai, tačiau naratyvų analizė parodė, kad vis tik tėvams mielesnis stebėtojo vaidmuo. Rusnė prisimena, kad jos šventėse mama visada sėdėdavo ir fotografuodavo bei filmuodavo jos pasirodymus. Pašnekovė prisimena, kad tuo metu ji norėdavo, kad tėvai žiūrėtų į jos pasirodymą (*tik žiūrėty, nieko nedaryty*), į tai, ką ji atlieka šventės metu. Mergaitė atkreipia dėmesį, kad labai svarbus tėvų dalyvavimas kartu pačioje šventėje (*kartu šokdavo*). Pašnekovė pasakoja, kad jai patikdavo, kai auklėtojos pakviesdavo kartu šokti tėvus, bet dažniausiai šokdavo tik mamos, o tėčiai fotografuodavo (*neidavo šokti*).

Vaikams svarbus tėvų aktyvus dalyvavimas šventėje

Man visą laiką nepatikdavo, kai filmuodavo tėvai. Norėjau, kad žiūrėtų tik, nieko nedaryty. Gal tik fotografuoty. Nors aš kažkaip tai žiūrėdavau tik į mamą... Kartais auklėtojos pakviesdavo pašokti visus....Smagu, kai mamos kartu šokdavo. Auklėtojos kviesdavo visus, bet tėčiai neidavo šokti, tik mamos (Rusnė, 11 m.).

Auklėtoja Laima organizavo šventę grupėje taip, kad dalyvavo visi ir visiems labai patiko būti kartu.

Tėvų dalyvavimas šventėje

<...> sportinėje grupės pramogoje dalyvavome visi: ir tėveliai, ir vaikai, ir pedagogai. Labai gerai, kai yra visi dalyviai... Tėvai geranoriškai įsitraukia, nes šiuolaikiniai tėvai patys mėgsta dalyvauti ir pateikti idėjų <...>. Labiausiai pavykusi šventė buvo pavasarij, kai visa bendruomenė žaidė muzikinius žaidimus, vaikai mokė tėvelius šokti ritminį šokį, naudojant smart lentą ir kitas technologijas. Vaikams labai patiko...visi buvo įvertinti ir apdovanoti. Tai paskatinimas ir tėveliams už aktyvų dalyvavimą (Laima, 53 m.).

Vaikams labai svarbus ryšys su tėvais ir jų palaikymas šventės metu. Rusnė pasakoja, kad prieš šventes visada galvodavo, ar atėjo mama, o įėjusi į salę akimis ieškodavo mamos. Ir, auklėtojai paliepus, mergaitė šypsodavosi tėvams, kad jiems būtų smagu. Nors Ievos prisiminimai apie šventes teigiami, tačiau pamena, kad liūdėdavo dėl rūbų (*neturėdavau faino kostiumo*), kadangi mama nemokėjo siūti. Pašnekovė Ieva prisimena jaudulį, kadangi viena turėjo stovėti prieš visus tėvus ir deklamuoti eilėrašį. Pasakojime minima, kad tėvai sėdi ir jų yra labai daug. Tiriamoji Simona prisimena, kad šventėse tėvų būdavo labai daug (*tiesiog užsikimšdavo*), mamos vaikus puošdavo (*kuo mandriau*) ir visiems neužtekdavo vietos (*visi stumdydavosi*).

Vaikams svarbus tėvų emocinis palaikymas šventės metu

Viena. Prieš visus salės priekyje ant kėdžių susėdusius tėvelius. Kiek jų daug! <...>. Garsiai ir raiškiai susakau išmokus žodžius. Tėveliai ploja.

Tada pasižiūriu į **mamą** ir matau, **kaip ji šypsosi...** (Ieva, 26 m.).

Atsimenu, kai prieš šventes stovėdavom koridoriuj **ir aš galvodavau, ar atėjo mama**. Visada, **tik** įėjus į salę, žiūrėdavau, kur mama sėdi. <...> reikia mamytėms šypsotis, kad mamytėms smagu būtų (Rusnė, 11 m.).

Tėvai, besirūpinantys vaikų šventine apranga

<...> grupės **rūbinė** tiesiog **užsikišdavo mamomis, tėčiais** ir kai kurių vaikų **močiutėmis**, kurie bendrom jėgom **rengdavo** savo atžalas **karnavaliniais** ar kitais tos šventės **kostiumais**. Visi **skuba, garsiai šneka, stumdosi, nes vietos mažai**, o vaikų ir jų **artimųjų daug**. Visos mamos **stengiasi** savo vaiką **kuo mandriau papuošti** <...> (Simona, 46 m.).

Nors per kalėdines šventes man būdavo **maža trauma, nes neturėdavau faino kostiumo, nes mama nemokėjo siūti** (Ieva, 26 m.).

Pedagogė Saulė (50 m.) pasakoja, kad į šventes tėvai ateina tik pažiūrėti (*susėdo*), aktyviai dalyvauti jie nėra linkę. Pasitaiko ir taip, kad tėvai tikisi, kad jų vaikas bus pats *šauniausias* ir geriausias, o nutinka priešingai. Tėvų lūkesčiai neatitinka vaiko gebėjimų, vaiko raidos, o to priežasčių ieškoma pedagogo ugdymo veikloje („O tokie **lūkesčiai tėvų buvo**, naujus rūbus nupirko, išpuošė kaip lėlytę“). Ji pastebi, kad tėvai keičiasi ir jiems norisi kitokių švenčių. Vaidinimai, kai pasirodo vaikai ir dažnai vyrauja panašūs scenarijai, tėvams darosi neįdomūs, aktyviai dalyvauti tėvai nenori (*nei jiems įdomu, nei jie nori*). Pedagogai pastebi, kad populiarėja kvietimas į šventę profesionalių personažų, kurie veda renginius vaikams ir tėvams. Tiriamoji Jolanta prisimena, kad jai teko girdėti, kad šventėse vaidina ne vaikai, o tėvai. Pedagogė mielai pažiūrėtų tokį spektaklį su grupės vaikais („Bet laikai keičiasi, gal ir pas mus kažkada kas nors pasikeis ir bus kitaip, nu, nežinau, gal **tėvai mums vaidins, o mes žiūrėsime su vaikais**“ (Saulė, 50 m.). Pašnekovė Jolanta sako, kad šventes ruošia, nes tėvai nori, jiems patinka matyti pasirodymus, kur vaidina jų vaikai.

Tėvai, vertinantys ir besidžiaugiantys vaikų švente

<...> ir **tėvai nori. Patinka jiems** į savo vaikus žiūrėti, **sėdi** visi patenkinti, **filmuoja**, bet tik pakviesk kartu, tai kas antras tik ateis. Arba paprašyk padėti, tai **vienas laiko neturi, tai dar kas. Noro nėra**, va kas, nori, kad viską auklėtojos padarytų. **Dabar tėvai kitokie**. Nori visko gatavo jau.

Tėvai stebėtojai, žiūrovai

Paprašiau šventei padėti snaigių prikarpyti, nu, tai gal kokios **trys mamos ir padėjo**. Apie tėčius tai kalbos net nėra, **retas ir į šeimos šventę ateina**, o jau kai pakvieti **pašokti**, tai dar kelis kartus ir prašyti reikia, kokie **nedrąsūs**. Tai va taip su tais tėvais (Jolanta, 43 m.).

Jolanta pasakoja, kad kartais nutinka taip, kad tėvai pamiršta (*niekas neatėjo*) ateiti į vaiko šventę, o kartais pamiršta pasirūpinti šventine vaiko apranga (*su treningais ir kroksais*).

Tėvai, užmirštantys apie vaikų šventę

Ai, visokių tų tėvų būna. Va, prieš du metus buvo, kad į vaiko šeimos šventę niekas neatėjo. Jau šventė į pabaigą, vaikai dovanas teikia, o ta mergaitė stovi pasimetusi.

Dar būna, kad...pasakai, kad vaidins vaikas kokį nykštuką, ir ateina visi pasipuošę, o tas vaikas su treningais ir kroksais. O mama sako, ai, tai pamiršau, visai iš galvos išgaravo. <...>. Bet šiaip galiu pasakyti, kad seniau labiau tėvai vaikais rūpindavosi, dabar kažkaip numesti tie vaikai, jei galėtų, tai ir savaitei juos čia paliktų (Jolanta, 43 m.).

Tyrime atsiskleidė, kad tiriamųjų prisiminimuose dažnai išskyla emocinis tėvų ir pedagogų palaikymas šventės metu. Vaikams svarbu, kad tėvai ne tik dalyvautų šventėje, bet ir teiktų pagalbą ją organizuojant. Tėvų vaidmuo yra nuo stebėtojo iki aktyvaus dalyvio, nuo nuoširdžiai besirūpinančio vaikų švente iki užmiršančio apie ją. Remiantis visų tiriamųjų grupių respondentų atsiminimais galima daryti prielaidą, kad pedagogo emocinė ir fizinė pagalba vaikams švenčių metu yra labai svarbi, o tėvų aktyvumą lemia ir pedagogo gebėjimas sudominti, motyvuoti, įtraukti tėvus į darželio gyvenimą. Retai tyrimo metu užsiminta apie spontaniškus pasirodymus, improvizacinę kūrybinę vaikų veiklą šventėje.

Kultūrinė patirtis, gauta ikimokyklinėse įstaigose švenčių metu. Analizuojant tiriamųjų naratyvus, galima išvelgti ir tam tikrą kultūrinę patirtį, kurią įgyja vaikai. Darželiuose organizuojamose šventėse perimama tautos kultūra, krašto papročiai, folkloras (liaudies dainos, rateliai, žaidimai). Taip vaikai supranta, kad tautos kūryboje yra daug išminties, žaismo ir grožio. Pedagogė Saulė pastebi, kad šventėse vaikai mokosi eilėraščių, dainuoja, vaidina. Auklėtoja džiaugiasi, kad švenčių mažėja.

Pedagogai nenori organizuoti švenčių, nemato prasmės

Gerai, kad bent šiemet kiek sumažino tų švenčių, nebedarėm Rudenėlio šventės tėvams, tik patys sau pasidarėme tarp grupių. Taip pat nebedarome mamos šventės, bet dar blogiau dabar, liepė šeimos šventę daryti. Tai su mamos švente nors viskas aišku buvo, tų eilėraščių yra, dainelių, o šeimos tai niekas nežino, nei tai mamai, nei močiutei (Saulė, 50 m.).

Ir galiausiai priduria, kad švenčių pedagogė iš viso neruoštų, jei tik galėtų (jei būtų mano valia). Saulei nepatinka pasirodymai žiūrovams, persirengimai personažais (nėr baisiau). Pedagogė mano, kad tai tinka tik jaunoms auklėtojoms (tegu jaunos vaidina... Prisišokau jau aš). Akivaizdus pasipriešinimas nusistovėjusioms tradicijoms ir nenoras keisti savo požiūrio ir veiklos strategijų. Tiriamoji džiaugiasi įstaigos administracijos sprendimu į šventes kviesti profesionalius aktorius ir teigia, kad tada šventė tikrai būna gražesnė, o pedagogams mažiau streso.

Tiriamoji Jolanta sako, kad labai daug laiko reikia norint rasti (ieškai, galvoji) tinkamą scenarijų šventėms, kad pasirodymas būtų nematytas (tėvai gali būti matę), įdomus. Taip pat pastebi, kad jei kuri pedagogė turi scenarijų, tai nenori dalytis, „bet vis tiek kas nors į kokį internetą įdeda, dar kur pasidalina, taip ir randam tų scenarijų“ (Jolanta, 43 m.). Kultūrinė patirtis siejama tiesiogiai su tvarkingu pasirodymu: vaikai klauso, gražiai stovi, gražiai dainuoja. Labiausiai akcentuojamas liaudies dainelių, šokių, eilėraščių mokymąsi.

Elgesio kultūra

*Dažniausiai išleistuvės ir Kalėdos būna gražiausios, kai **vaikai gražiai stovi, gražiai dainuoja, nesimaivo**. Per Kalėdas tai **gražiai stovi**, nes to Kalėdų senelio laukia, gi **dovanų tai nori** (Jolanta, 43 m.).*

Laima pasakoja, kad nėra nusivylusi šventėmis. Jos yra reikalingos ir naudingos vaikams, nes taip ugdomas Lietuvos pilietis. Jei pedagogas sugebės suorganizuoti šventę, kad būtų vaikams suprantama, įdomu, tai ir vaikai šventės metu jausis laisvai ir patirs dar neišgyventų patirčių, išmoks ir sužinos nežinomų dalykų.

Šventės, kurios ugdo Lietuvos pilietį

*<...> Darželis puoselėja etnokultūrinės tradicijas, tad daug organizuojamų kalendorinių švenčių, o taip pat valstybinių (Vasario 16, Kovo 11 d.), kurių metu **vaikai pratinami suvokti savo kultūrą, tradicijas, jas suprasti ir būtinai gerbti savo Tėvynę**. Darželyje organizuojami ištiesi projektai, kurie prasideda vasario mėn. ir baigiasi kovo mėn. Jų metu stengiamės taip suorganizuoti veiklas, kad **vaikams tai būtų įdomu ir priimtina**.*

Pedagogė Jolanta sako, kad šventės, kurios vyksta ugdymo įstaigose, vis dėlto perduoda dalį tautos tradicijų (*kalbėjom apie papročius*). Pedagogė užsimena, kad į šventes stengiasi įtraukti ir senolius, kvietė atvykti močiutes į Advento rytą, tačiau norinčių nebuvo. Pašnekovė tikina, kad vaikams įdomiausia šventė – Šv. Kalėdos, kadangi gauna dovanų.

Krašto papročiai, tradicijos

*<...> vaikus įtraukėm, **kalbėjom apie papročius**, skaitėm močiučių istorijas apie jų darbus. Iš tikrųjų, tai kvietėm ir močiutes dalyvauti, bet **nelabai norinčių buvo**. Bet vis tiek gražus renginys buvo, žvakeles deginom, vaikai ratu sėdėjo, klausėsi, tikrai gražu ir įdomu buvo (Jolanta, 43 m.).*

*O grupėje labai pavykęs buvo **Duonutės kelio projektas**, kai pabaigoje jo mes pasikvietėme svečių, kuris kartu su vaikais kepė duoną, ragavom, uostėm, jautėm duonutės skonį. Atrodo, taip kasdieniška, bet **vaikams tai buvo įspūdis**. Manau, kad gera šventė ir pavykusi tokia, kada **dalyvauja ir vaikai, ir tėveliai, ir ji gerai apgalvota pedagogo**. Tai visose šiose šventėse taip ir buvo (Laima, 53 m.).*

Analizuojant vaikų išgyvenimus, pastebima, kad vaikų gaunama kultūrinė patirtis švenčiu metu taip pat siejasi su liaudies dainomis, šokiais ir eilėraščiais. Vaikai pasakoja, kad išmoko daug dainelių (*auklėtoja mokindavo*), repetuodavo personažų vaidmenis, gludindavo šokių judesius (*tą patį šokdavom*; Rusnė). Ieva pritaria, kad kūrybos tose šventėse nebuvo. Kamilė pasakoja, kad buvo Šv. Velykų šventė, tad galima suprasti, kad vaikai susipažino su Šv. Velykų tradicijomis ir žaidimais. Jau suaugusi tiriamoji Aušra prisimena, kad tik kalėdinės šventės patikdavo ir iš jų liko geri prisiminimus. Vaikai padėdavo ruošti šventėms – karpydavo snaiges, puošdavo patalpas.

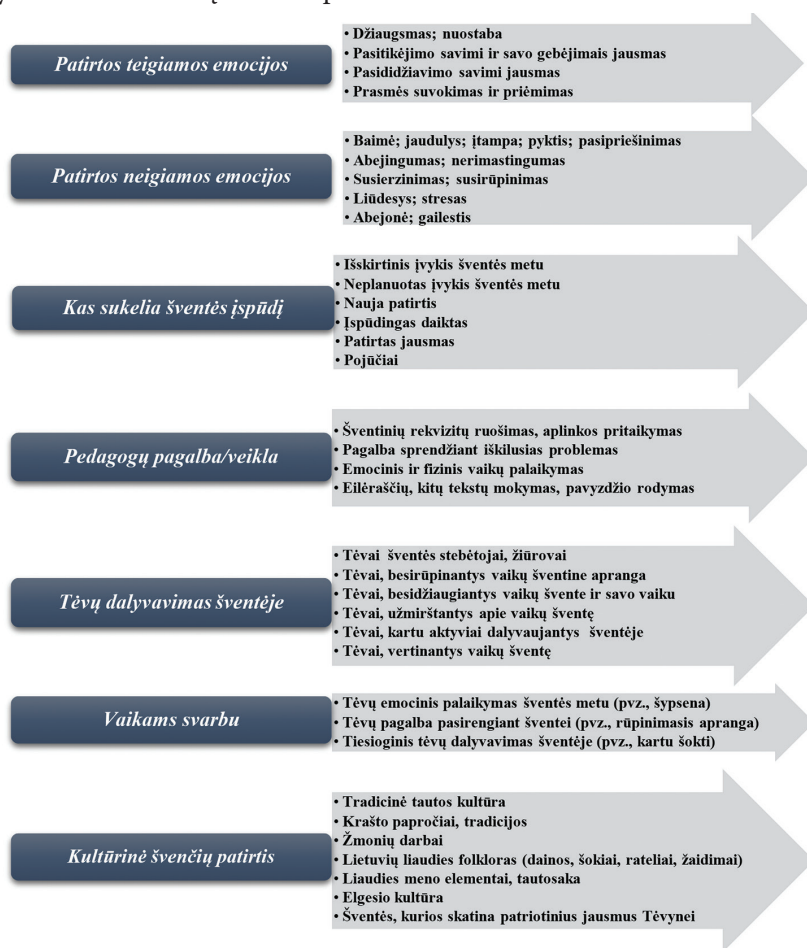
Liaudies meno elementai

*Velykos buvo ir **atsinešėm kiaušinių**. Ir **marginom visokiais raštais**. Auklėtoja leido margučius **lauke ridenti**. Pradėjo vaikai daužyti, nu, tie berniukai ir Evita... Po to **salėj šokom**, kiti vaikai žiūrėjo...(Kamilė, 6 m.).*

<...> kalėdinės šventės darželyje sukelia **gerus prisiminimus**. Kaip laukdavome Kalėdų senelio, jis **atnešdavo dovanas, puošdavom patalpas** (Aušra, 33 m.).

Apibendrinant galima teigti, kad tik kai kurios šventės ikimokyklinio ugdymo įstaigose atspindi mūsų tautos kultūros savitumą, tautiškumą, ugdo tautos patriotą. Ikimokyklinių įstaigų organizuojamose šventėse kartais siekiama, kad vaikai atrastų savitą kūrybinę raišką, praturtintą tautiniais, tradicinio meno elementais, gebėtų paaiškinti patirtus įspūdžius, nusakytų, kas jiems gražu, ir, žinoma, savaip prisidėtų prie tradicijų puoselėjimo. Taigi pedagogams būtina sudaryti sąlygas vaikui kurti ir skatinti jo kūrybą visur ir visada, nes tik taip vyksta aktyvus, patirtinis vaiko ugdymas.

2 paveiksle pateikti apibendrinti tyrimo rezultatai. Atskleistos vaikų, pedagogų, kitų suaugusiųjų emocijos, išgyvenimai, patirti ikimokyklinės įstaigos organizuojamų švenčių metu. Taip pat tyrimo metu išryškėjo įgyjama švenčių metu kultūrinė patirtis, tėvų dalyvavimo šventėse įvairūs aspektai.

2 pav. Vaikų, pedagogų, kitų suaugusiųjų emocijos, patirtys ir išgyvenimai ikimokyklinės įstaigos organizuojamų švenčių metu

Diskusija ir apibendrinimas

Remiantis *Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis* (2015), visas kasdienis vaikų gyvenimas įstaigoje pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis. Jis turi būti pritaikytas, įdomus ir turiningas bei grindžiamas bendradarbiavimu ir bendravimu kupinu pozityvumu. Toks ugdymas turi vaiką auginti. Teigiama, kad vaikas ugdomi nuolat – žaisdamas, dalyvaudamas visose veiklose – tiek pedagogo, tiek vaikų inicijuotose, atlikdamas įvairius buitines darbus. „Įstaigoje draugiškai priimamas ir pripažįstamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų ir kt.“ (2015, 4).

Straipsnyje pateiktas naratyvinis tyrimas atskleidė, kad švenčių, organizuojamų ikimokyklinėse įstaigose, metu vaikai ugdomi bendravimo, bendradarbiavimo, savi-reguliacijos įgūdžių, patiria pačių įvairiausių emocijų sąmoningai jas išgyvendami, išreikšdami žodžiais savo būseną. Švenčių metu yra daug situacijų, kai vaikai jaučia pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais, didžiuojasi savimi. Vaikų, šiuo metu lankančių ugdymo įstaigas, prisiminimai ir išgyvenimai švenčių metu yra daugiau teigiami nei neigiami. Tuo tarpu suaugusiųjų prisiminimai apie šventes darželyje persmelkti neigiamų emocijų (baimės, įtampos ir kt.). Jie iš šios dienos perspektyvos analizuoja tuometinius įvykius, aiškina galimas tokių patirčių priežastis. Išryškėjo situacijos, kuriose akivaizdi respondentų patirta baimė, jaudulys, susierzinimas, įtampa, liūdesys ir pan. Verta atkreipti dėmesį į situacijas, kai respondentės prisimena, kad tik gabiems vaikams švenčių metu buvo patikima deklamuoti eilėraščius. Analizuojant praeityje patirtus išgyvenimus, respondentams ateina supratimas apie vaiką kaip bejėgę būtybę, negalinčią savarankiškai spręsti su jo gyvenimu susijusių dalykų. Šios mintys neatitinka šiuolaikinės mažo vaiko ugdymo filosofijos. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše* (2014) yra nubrėžtos kokybiško ugdymo gairės. Remiantis aprašu (2014, 5), vaikų ugdymasis turėtų būti visuminis, patirtinis, sukuriantis galimybes vaikams aktyviai veikti, pažinti, kurti ir mokytis patiems; be to, daugialypiame kontekste jis turėtų būti siūlantis vaikams daugybę būdų pažinti pasaulį bei skirtingais būdais parodyti turimas žinias ir gebėjimus. Taikomi kiti ugdymo būdai – įgalinantys, provokuojantys, keliantys iššūkius, paremiantys vaiko ugdymąsi (Sommer, Pramling Samuelsson, Hundeide, 2010).

Surinkti ir rekonstruoti naratyvai leido išskirti penkias išgyvenimų temas: emocijos, išpūdžiai, pedagogo pagalba, kultūrinė patirtis ir tėvų dalyvavimas. Bendraujant su tiriamaisiais paaiškėjo, kad vaikų ir pedagogų išgyvenimai susipynę. Pavyzdžiui, vaikui šventė paliko labai didelį išpūdį, tačiau šventės pabaigą aptemdė liūdna emocija. Tiriamųjų išgyvenimų naratyvų analizė leidžia teigti, kad šventės ikimokyklinio ugdymo įstaigose dažniausiai yra tik vaidinimai tėvams. Iš šventinių prisiminimų dažniausiai lieka pasirodymų repeticijos, kai mokėsi šokti, dainuoti, deklamuoti. Nuolatinės šventinio scenarijaus repeticijos vargindavo vaikus, nesužadindavo smalsumo, kėlė nuobodulį. Retai kalbama apie kūrybinius, spontaniškus pasirodymus, improvizacinę vaikų

veiklą, kuri būtina kokybiškam ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymui (Bolton, 2011; Kazragytė, 2011 ir kt.). Kazragytė (2011, 23) teigia, kad „reikia ieškoti savitų vaidinimo organizavimo būdų, kuriuos taikant pavyktų išsaugoti mažojo vaidintojo kūrybiškumą, vaidyboje prilygstantį improvizacijai, nes būtent mažųjų kūrybiškumas, o ne kiti dalykai, turėtų būti pedagogų ir tėvų dėmesio centre. Sudarant vaikui sąlygas kurti ir skatinant jo kūrybą, vyksta vaiko ugdymas“. Pedagogams atrodo, kad vaikų vaidinimai švenčių metu tai tik „vaikų dresūra“, kuri vaikams yra nereikalinga. Tyrimo metu išryškėjo ir teigiama pedagogų patirtis, kai šventės padeda įvairiapusiškai ugdyti vaikus, „neapau- nant vaikų vienodo dydžio batais“ (Borland, 2005), kuria bendradarbiavimo su tėvais situacijas, vaikai įgyja neįkainojamos tradicinės kultūros patirties.

S. Malovic ir M. Malovic (2017) atliko tyrimą, kuriame aiškinosi, kaip tėvai suvokia darželio svarbą vaiko gyvenime. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad tėvai vertina darželio veiklą ir pripažįsta kartu su kitomis (ekonominė ir socialinė) funkcijomis pagrindinę ugdomąją darželio funkciją. Tai reiškia, kad ikimokyklinėje įstaigoje sudaromos sąlygos vaikams augti ir tobulėti pagal kiekvieno jų galias. Antra vertus, gerbiant tėvų teises dalyvauti visais vaikų ugdymo klausimais, pirmasis žingsnis paskirstant atsakomybę už ikimokyklinio ugdymo kokybę yra tėvų požiūrio supratimas. Šie procesai yra pagrindi- niai nustatant ir plėtojant ikimokyklinio ugdymo kokybę teigia S. Malovic, ir M. Malovic (2017). Surinkti ir rekonstruoti naratyvai atskleidžia, kad praktikoje nedažnai tėvai imasi iniciatyvos organizuoti šventes ir ne visada aktyviai dalyvauja jose, nors vaikams labai reikia tėvų emocinio palaikymo ir bendro dalyvavimo šventėse.

Tyrimas parodė, kad tik kai kurios šventės ikimokyklinėse ugdymo įstaigose atspindi mūsų tautos kultūros savitumą, tautiškumą. Ikimokyklinių įstaigų organizuojamose šventėse kartais siekiama, kad vaikai atrastų savitą kūrybinę raišką, praturtintą tautiniais, tradicinio meno elementais, gebėtų paaiškinti patirtus išpūdžius, nusakyti, kas jiems gražu, ir, žinoma, savaip prisidėtų prie tradicijų puoselėjimo. Juk „...*asmens* ir *kultūros* sanglauda visada yra gyva versmė, ištekanti iš dvasinės žmogaus būties gelmių, ir maitina naujas kartas, teikia joms savęs ir kultūros kūrimui statybinės medžiagas, bet neslopina jų kūrybingo naudojimo“ (Martišauskienė, 2013).

Remdamiesi tyrimo rezultatais, tyrėjai rekomenduoja pedagogams nenaudoti iš anksto sukurtą šventės scenarijų, sudaryti sąlygas vaikams aktyviai dalyvauti šventės kūrimo procese, daugiau spontaniškai improvizuoti jos metu, vaidinti tik trumpas, paprastas, vaikams suprantamas scenas suteikiant vaikams progą įsigyventi į naujas situacijas (Kazragytė, 2011). Į vaiką siūloma žvelgti kaip į savarankišką kūrėją, o ne tik į paskirtų vaidmenų atlikėją, primestų sumanymų vykdytoją. Šventėse tėvai galėtų būti ir organizatoriai (pedagogo pagalbininkai), ir aktyvūs dalyviai, emociškai palaikantys savo vaikus. Organizuojant šventes svarbu tikėti kiekvieno vaiko galiomis, tėvų inicia- tyvumu bei geranoriškumu.

Literatūra

- Anzenbacher, A. (1992). *Filosofijos įvadas*. Vilnius: „Katalikų pasaulis“. Prieiga per internetą: <https://smp2014do.ugdome.lt/uploads/554.pdf>.
- Berman, R. A. (1995). *Narrative Competence and Storytelling Performance: How Children Tell Stories in Different Contexts*. Prieiga per internetą: https://m.tau.ac.il/~rberman/papers/1995_Berman_Narrative%20competence%20and%20storytelling%20performance%20%20How%20children%20tell%20stories%20in%20different%20contexts.pdf.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
- Bolton, G. (2011). *Changes in Thinking about Drama in Education*. Prieiga per internetą: <https://mantleoftheexpert.co.nz/wp-content/uploads/2011/06/Bolton-Changes-in-thinking-about-drama-Ed1.pdf>.
- Borland, J. H. (2005). Gifted education without gifted children: The case for no conception of giftedness. Prieiga per internetą: https://bilder.buecher.de/zusatz/14/14676/14676272_lese_1.pdf.
- Gaižauskaitė, I. ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai – kokybinis interviu*. Vilnius: Registrų centras.
- Gudmundsdottir, S. (2001). Narrative research on school practice. In V. Richardson (Ed.), *Fourth handbook for research on teaching* (pp. 226–240). New York: Macmillan.
- Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos* (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>.
- Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*. (2014). Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf.
- Imbrasienė, B. (1990). *Lietuvių kalendorinės šventės*. Vilnius: Lietuvių liaudies kultūros centras.
- Juodaitytė, A. (2014) Vaikų individualizuoto ugdymo pedagoginės rekonstrukcijos: diskursai ir meta kontekstai. *Tiltai*, 1, 237–248. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/User/Downloads/790-2894-1-PB.pdf>.
- Kazragytė, V. (2011). *Mažųjų vaidyba*. Metodinė priemonė priešmokyklinio amžiaus vaikų grupių pedagogams. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Kelley, L. (2018). Solution Stories: A Narrative Study of How Teachers Support Children's Problem Solving. *Early Childhood Education*, 46, 313–322. DOI 10.1007/s10643-017-0866-6.
- Key Principles of a Quality Framework. (2014). *Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care under the Auspices of the European Commission*. European Union. http://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/eccec-quality-framework_en.pdf.
- Kudirka, J. (1991). *Lietuvių liaudies papročiai*. Vilnius: Lietuvių liaudies kultūros centras.
- Lietuvos Respublikos tautos istorinės atminties įsakymas* (2012). Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=rivwzvpvg&documentId=TAIS.432126&category=TAP>.
- Malovic, S. ir Malovic, M. (2017). *Parents' perspective on the quality of kindergarten*. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1165891.pdf>.

- Martišauskienė, E. (2013). Dvasinio ugdymo svarba dabarties ir ateities mokyklai: M. Lukšienės įžvalgos. *Pedagogika*, 111, 95–101.
- Monkevičienė, O. Stankevičienė, K., Jonilienė, M., Autukevičienė, B. (2017). Pedagogical Strategies that Empower Children Play-based Learning. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume II, May 26th – 27th, 290–307.
- Hoban, G. F. (2002). *Teacher Learning for Educational Change*. Philadelphia: Open University Press.
- Kalantzis, M., Cope, B. (2012). *New Learning. Elements of a science of education*. USA: Cambridge University Press.
- Kelley, L. (2018). Solution Stories: A Narrative Study of How Teachers Support Children's Problem Solving. *Early Childhood Education*, 46, 313–322. DOI 10.1007/s10643-017-0866-6.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M. (2008). The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood. *Scandinavian Journal of Educational research*, 52(6), 623–641.
- Roth, P., Cooper, D.h. ir De La Paz, S. (1999). *The relevance of oral language skills to early literacy: A multivariate analysis*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Susan_De_La_Paz/publication/298817627_The_relevance_of_oral_language_skills_to_early_literacy_A_multivariate_analysis/links/58068d3308ae03256b76fc0d/The-relevance-of-oral-language-skills-to-early-literacy-A-multivariate-analysis.pdf.
- Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I., Hundeide, K. (2010). *Child Perspectives and Children's Perspectives in Theory and Practice*. Springer.
- Stankuvienė, R. (2013). *Etnologė Rūta Stankuvienė: vietoj „gero scenarijaus“ rinkitės improvizaciją*. Prieiga per internetą: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/etnologe-ruta-stankuviene-vietoj-gero-scenarijaus-rinkites-improvizacija/16133>.
- Tamošiūnienė, A. (2000). *Kalendorinės šventės*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Telešienė, A. *Naratyvinis tyrimas*. Prieiga per internetą: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_5.html.
- Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
- Ugdymo paradigimų iššūkiai didaktikai* (2014). Kolektyvinė monografija Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Turunen, T., Dockett, S. (2013). Family members' memories about starting school: Intergenerational aspects. *Australasian Journal of Early Childhood*, 38(2), 56–62.
- Vasiliauskas, R. (2015). Emociniai ir vertybiniai mokymosi pamatai. Iš *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda*. Mokslo studija (pp. 72–88). Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Veraksa, N., Shiyani, O., Shiyani, I., Pramling, N., Pramling Samuelsson, I. (2016). Communication between teacher and child in early child education: Vygotskian theory and educational practice. *Infancia y Aprendizaje: Journal for the Study of Education and Development*, 39 (2), 1–23.
- Vyšniauskaitė, A. (2001). *Apie šventes, papročių ir tradicijos sampratą bei švenčių apibūdinimas*. Prieiga per internetą: http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show9a3a.html?pr=7034&p_d=21303&p_k=1.
- Žydzūnaitė, V. ir Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

Experiences of Children and Adults in Festivals Organised in Early Childhood Education Institutions

Birutė Autukevičienė¹, Edita Balčiūnaitė²

¹ Vytautas Magnus University, Academy of Education, T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius, Lithuania, birute.autukeviciene@vdu.lt

² Vytautas Magnus University, Academy of Education, T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius, Lithuania, edukas@mail.ru

Summary

Every early childhood education institution allocates considerable attention to nurturance of national traditions and values of spiritual culture and organises traditional events, festivals, projects and other events every year. Calendar and national festivals are also celebrated. The goal of the research was to reveal and analyse the experiences of children, teachers and other adults that they go or went through during the festivals organised in early childhood education institutions.

The research methods: scholarly literature analysis, its systemisation and generalisation; narrative research employing a semi-structured interview with adults and teachers and an interview with children; narrative qualitative data analysis.

The narrative research included 10 participants: 4 teachers, 3 early age children and 3 adults, who attended early childhood education institutions in their childhood.

The research data show that similar aspects are found in the narrations of all participants, which can be grouped into five main themes of narrations: *emotions, impressions, teacher support, cultural experience* and *parents' participation*. The analysis of experiences obtained by the participants in the research allows stating that festivals in early childhood education institutions are usually only performances for parents. This causes both positive and negative emotions of research participants. The participants in the research remember not only the experienced emotions but also the first impressions, which are evoked by a certain surprise, new experience or an exceptional occurrence. The article also discusses the parents' role in the kindergarten festivals, teacher's activities and analyses cultural experience, which is acquired by early age children during such festivals.

Keywords: *early childhood education, child, festivals, narratives, experiences*

Gauta 2019 08 05 / Received 05 08 2019
Priimta 2019 11 12 / Accepted 12 11 2019